

MÜSİKİ MECMUASI

Mecmuanın ilk sayılarında Türk ve Batı müziğiyle ilgili makalelere yer verilirken zamanla ağırlık Türk müzikine kaymaya başlamış ve bir müddet sonra tamamen Türk müzikisi makalelerinin yayımlandığı bir mecmua hüviyetini almıştır. Derginin yazı işleri müdürlüğünü sırasıyla A. İhsan Tayşılı, Lâika Karabey, Emin Karabey, Feridun Darbaz, Etem Ruhi Üngör, Mehmet Güntekin, Özgür Tarhan yapmıştır.

Türk ve Batı müzikisi tarihi, makamlar, usuller, formlar, müzikinin fizik ve edebî yönleri, ses sistemleri, çalgılar, biyografi, bibliyografya, klasik, dinî, askerî müzikle halk müzikisi ve folklor gibi konular etrafında şekillenen mecmuanın içeriği haber-aktüalite, röportaj, anket, tenkit ve polemiklerle desteklenip zaman zaman fotoğraflarla da zenginleştirilmektedir. Hüseyin Sadeddin Arel'in müzik politikasından müzik tarihine kadar pek çok makalesi bu mecmuada yayımlanmıştır. Sumner, eski Yunan, Hint, Arap ve Türk müzikisine dair konuları içeren "Müzik Tarihi" ve "Armoni Dersleri", Ebûshakzâde Esad Efendi'nin *Atrabü'l-âsâr*'inin bazı esaltmalarla "Türk Bestekârlarının Terce-meihalleri" başlığı altında neşri (sy. 9-24) bunlar arasında sayılabilir. Arel bazı yazılarında Arı, Asma, Gerigören, Gülümser, Kimo, Nişancı, Susak Emre ve Tanık gibi takma adlar kullanmıştır. Yine başta, Arel'in Temmuz 1948'de kurulan İleri Türk Müzikisi Konservatuvarı'nda verdiği ders notları olmak üzere bir kısım eserler *Müzik Mecmuası*'nda tefrika edildikten sonra kitap halinde neşredilmiştir. Arel'in 1-83. sayılarda aralıklarla tefrika edilen *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri* (İstanbul 1968; Ankara 1991, 1993) ve *Türklük mecmuasının ardından Müzik Mecmuası*'nın 16-58. sayılarında yayımlanan *Türk Musikisi Kimindir?* (İstanbul 1969; Ankara 1988) adlı kitaplar yanında Rauf Yektâ Bey'in *Encyclopédie de la musique et dictionnaire de conservatoire*'da adlı ansiklopedisinde yer alan "La Musique Turque" başlıklı maddesi Orhan Nasuhi-oğlu tarafından Türkçe'ye çevrilerek bu mecmuada tefrika edildikten sonra *Türk Müzikisi* adıyla yayımlanmıştır (İstanbul 1986).

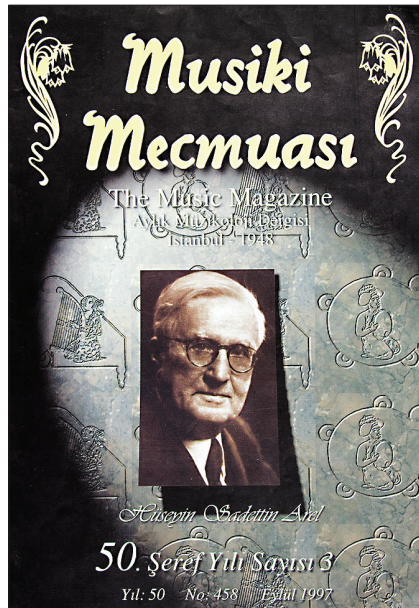
İlk sayısından itibaren neşrettiği notalarla Türk müzikisi repertuarına büyük katkıda bulunan *Müzik Mecmuası*'nda pek çok araştırma ve inceleme de yayımlanmıştır. Bunlardan bazıları şöylece sıralanabilir: Halil Can, "Türk Dinî Müzikisi Ders Notları" (sy. 291-294, 296-297, 300, 308-309, 316), "Türk Müzikisi Lügati" (I,

nr. 3-22) ve "Dinî Türk Müzikisi Lügati" (sy. 218-226); Yılmaz Öztuna, "Türk Müzikisi Lügati" (sy. 15-91); Etem Ruhi Üngör, "Halk Çalgılarımız Üzerine İnceleme Gezi Notları" (aralıklarla sy. 247-300); "Türklerde Müzik Aletleri" (Hedwig Usbeck'in İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde hazırladığı mezuniyet tezi) (sy. 235-243, 245-260); Altan Araslı, "Azerbaycan, Kırım ve Tatar Müzikisi" (sy. 259-282); Ali Ufkî Bey'in *Hâzâ Mecmûa-i Sâz ü Söz* adlı eserindeki güftelerin Cafer Ergin (aralıklarla sy. 233-324) ve Halil İbrahim Şener (aralıklarla sy. 373-407) tarafından Latin harflerine çevirisi.

Mecmuanın 1-300. sayılarının yazar adlarına göre fihristiyle (sy. 301-302) 1-364. sayılarının konu fihristi (sy. 365-368) yapılmış, ayrıca bazı özel sayılar çıkarılmıştır. Özel sayıların bir kısmı şunlardır: Mevlânâ (sy. 142), Halil Can (sy. 283-284, 2. bs., sy. 290), Karagöz Müzikisi (sy. 310-311), İbn Sînâ (sy. 369), Rahmi Bey (sy. 376), Münir Nurettin Selçuk (sy. 379), Şevki Bey (Uşşak Şarkıları, sy. 387-388), Refik Fersan (sy. 392), Yektâ Akıncı (sy. 400), Osmanlı ve Müzik Özel Sayısı (sy. 465).

Bugüne kadar *Müzik Mecmuası*'nda en çok makale Etem Ruhi Üngör tarafından yazılmış, onu Lâika Karabey takip etmiştir. Çeşitli dönemlerde mecmuanın ya-

Müzik Mecmuası'nın yeni dönem sayılarından birinin kağıdı

zı kadrosunda yer almış diğer isimlerden bazıları şunlardır: Ali Rıza Avni, Ayhan Zeren, Bedîî N. Şehsüvaroğlu, Cahit Atasoy, Cahit Öney, Cahit Öztelli, Cinuçen Tanrıkorur, Donald S. Hoffman, Edip Özışık, Ercüment Berker, Ekrem H. Karadeniz, Eugenia Popescu Judetz, Gültekin Oransay, Hakkı Süha Gezgin, Halil Bedîî Yönetken, Hayri Yenigün, İhsan Hisarlı, İsmail Baha Sürelnan, Kemal Emin Bara, Kemal İlerici, Karl Signell, Kurt Reinhard, Mehmet Güntekin, Mesut Cemil, Mustafa Yeşil, Osman Şevki Uludağ, Sadi Yaver Ataman, Sabahattin Volkan, Salih Murat Uzdilek, Mehmet Suphi Ezgi, Süleyman Arısoy, Süreyya Agayeva, Tümer Çepni.

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Sadeddin Arel, *Türk Müzikisi Nazariyatı Dersleri* (haz. Onur Akdoğu), Ankara 1991, hazırlayanın önsözü, s. XII; Haydar Sanal, "Arel, Hüseyin Sadeddin", *DİA*, III, 353; Ferruh Gençer, "Musiki Yayımcılığı", *DBİst.A.*, V, 540.

NURİ ÖZCAN

MÜSİKİ-i OSMÂNÎ

(bk. DÂRÜLMÜSİKİ-i OSMÂNÎ).

MUSIL, Alois
(1868-1944)

Çek şarkiyatçısı.

Bugün Çek Cumhuriyeti sınırları içinde kalan Bohemya'nın Rychtarov şehrinde doğdu. Olomouc Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1891 yılında papaz olarak göreve başladı. 1895'te ilâhiyat doktorası yaptı ve Kudüs'e gidip Dominiken Kitâb-ı Mukaddes Okulu'nda ders verdi. 1896 ve 1897'de Kitâb-ı Mukaddes'te bahsi geçen yerleri tesbit etmek amacıyla Mısır, Filistin, Ürdün ve Güney Suriye'de masraflarını Çek İlimler ve Sanatlar Akademisi'nin karşıladığı arkeolojik arazi araştırmaları gezisi yaptı, özellikle Petra ve çevresindeki kalıntılar üzerinde yoğunlaştı. 1898 yılında Viyana Akademisi tarafından tekrar Petra bölgesine gönderildi. Bu çalışmaları dört yıl sürdü, bu arada Kusayru Amre, Tübâ, Bâbir ve Muvakkar çöl kısırlarını keşfetti. Dolaştığı bölgelerde ayrıca bedevî Arap kabilelerinin sosyal hayatlarıyla yakından ilgilendi ve etnografik, folklorik araştırmalar yaptı. 1908'de yine Çek İlimler ve Sanatlar Akademisi'nin imkânlarıyla Kuzey Arabistan'da araştırmalar yapan Musil aynı yıl Olomouc Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde doçent, 1909'

Alois Musil

da Viyana Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde profesör oldu. Bundan sonraki arazi çalışmalarında arkeoloji yanında haritacılığa da ağırlık verdi; Danimarkalı seyyah Carsten Niebuhr ve heyetinin öncülük ettiği Ortadoğu topografya çalışmalarını en yüksek noktaya ulaştırdı. Çizdiği haritalarla ilgilenen Viyana Askerî Coğrafya Enstitüsü kendisine çeşitli imkânlar tanıdı; yeni seyahatler yapmasına ve çalışmalarını yayımlamasına yardımcı oldu. Bu arada enstitü, onun çalışmalarına dayanarak bölgenin deniz seviyesinden olan yüksekliklerini ve Lut gölü civarındaki alçaklıklarını tesbit etti. Musil Hicaz demiryolu projesinde de önemli görevler aldı. İngiliz Deniz Kuvvetleri'nin haritalarına dayanan bilgilerin eksik tarafları onun yardımlarıyla tamamlandı. 1920'de Prag Üniversitesi'ne tayin edildi. 1920'li yıllarda araştırma gezileri dışında İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bulundu.

Musil, I. Dünya Savaşı'ndan önceki yıllardan itibaren Ortadoğu'nun dünya siyasetinin odak noktası olmasından dolayı gezdiği yerlerde halkın siyasî görüşleriyle de ilgilenmiş ve elde ettiği bilgileri yayınlarıyla Batı dünyasına aktarmış, bunu yaparken de bilim adamı tarafsızlığını korumuştur. Öte yandan çalışmalarının kapsamını genişleterek özellikle 1934-1941 yılları arasındaki yayınlarında bir taraftan Libya, Fransız Sudanı (Mali), Sudan ve Etiyopya'ya, diğer taraftan Türkiye, İran, Afganistan ve Hindistan'a kadar olan toprakları konu edinmiş, böylece Batı dünyasının yalnız Ortadoğu'ya değil bütün İslâm dünyasına açılan önemli bir penceresi olmuştur. Şarkiyatçılığın en önemli isimlerinden biri ve bazı uzmanlık alanlarında ilk yol göstericisi olan Musil, 12 Nisan 1944'te öldüğünde Arap İlimler Akademisi (Dımaşk) dahil Avrupa ve Amerika'nın önde gelen ilim akademilerine üye seçilmiş, birçok üniversite tarafından şeref doktorlu-

ğuyla, birçok kuruluş tarafından da madalya ve çeşitli ödüllerle taltif edilmiş bulunuyordu.

Eserleri. *Kusejr 'Amra und andere Schlösser östlich von Moab* (I-II, Vienna 1902, 1907); *Sieben samaritanische Inschriften aus Damaskus* (Vienna 1903); *Arabia Petraea* (I-IV, Vienna 1907-1908); *Zur Zeitgeschichte Arabiens* (Leipzig 1918); *The Northern Heğâz: A Topographical Itinerary* (New York 1926); *Arabia Deserta: A Topographical Itinerary* (New York 1927); *The Middle Euphrates: A Topographical Itinerary* (New York 1927); *Palmyrena: A Topographical Itinerary* (New York 1928); *Northern Neğd: A Topographical Itinerary* (New York 1928); *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins* (New York 1928); *Poust' a Oasa. Nová Arabie* (Prague 1934); *Lev ze Kmene Judova. Nová Haběš* (Prague 1934); *Mezi Eufратem a Tigridem. Novy Irak* (Prague 1935); *Dar Nitu. Novy Egypt* (Prague 1935); *Pod Himalajemi. Nová Indie* (Prague 1936); *Zeme Ariju. Novy Iran. Novy Afghanistan* (Prague 1936); *Zaslíbená zeme. Nová Palestina* (Praha 1937); *Od Libanonu k Tigridu. Nová Syrie* (Praha 1938); *V Negebu* (Praha 1938); *Na Hermonu* (Praha 1939); *Italie v Africe. Nová Libye* (Praha 1939); *Most do Asie, Nové Turecko* (Praha 1940); *Novy zivot* (Praha 1940); *S kočovníky pouste* (Praha 1941); *Stara Ethiopie. Novy Sudan* (Praha 1941); *Krizák* (Praha 1943).

Musil'in müstakil olarak basılmış haritalarıyla (*A Map of the Northern Heğâz*. 1:500.000 [New York 1926]; *A Map of Northern Arabia*. 1:1.000.000 [New York 1926]; *A Map of Southern Mesopotamia*. 1:1.000.000 [New York 1927]) ilmî dergilerde yayımlanmış çeşitli makaleleri ve müsvedde halinde kalmış başka eserleri de bulunmaktadır. Makaleleri içinde özellikle *Zahraniční politika* (yabancı politika) dergisinde yayımlanmış, içlerinde Türkiye üzerine olanların da bulunduğu aşağıdakiler, 1920'li yıllardaki İslâm ülkelerinin durumunu objektif biçimde Batı'ya açıklamasından dolayı büyük önem taşımaktadır: "Veci indické" (Hindistan hakkında III [1924]), "Veci afganské" (IV [1925]), "Veci arabské" (IV [1925]), "Veci perské" (IV [1925]), "Veci Turecké" (V [1926]), "Veci syrské" (VI [1927]), "Veci iráké" (VII [1928]), "Král Amánullah" (VIII [1929]), "Reformní dilo Mustafa Kemála" (IX [1930]), "V. Indii mezi poradani londynskymi" (Hindistan ve Londra Konferansı hakkında X [1931]).

BİBLİYOGRAFYA :

J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 260-265; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, III, 239; J. Rypka, "Alois Musil June 30th, 1868-June 30th, 1938", *Ar.O.*, X (1938), s. 1-34; a.m.f., "Alois Musil", *a.e.*, XV (1946), s. I-VIII; Michael Avi-Yonah, "Musil, Alois (1868-1944)", *EJd.*, XII, 715-716.

MUSTAFA L. BİLGE

MUSKA

İnsanı

kötü güçlerin etkisinden koruduğuna veya kısmet sağladığına inanılan, farklı biçimlerde ve taşınabilir nitelikte nesnelere verilen ad.

Sözlükte "yazılı şey" anlamına gelen Arapça **nüşa** kelimesinin Türkçeleşmiş şeklidir. Çoğunlukla insanlar tarafından taşınan, bazan da belli mekânlara yerleştirilerek kötü güçlerin etkisinden koruma sağladığı kabul edilen muska, prehistorik / çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere kadar pek çok inançta yaygınca görülen büyü ile yakından alakalı kült nesnelere biridir. Taşındığı mâna bakımından muskanın antik dinlerden günümüze kadar fazla değişmeden geldiğini söylemek mümkündür. Buna göre muska, sahip olduğuna inanılan sihrî güç (mana) aracılığıyla taşıyan kişiyi hem kötülüklerden koruyan hem kısmet getiren, çoğunlukla bir nesneden, bazan da yazı veya sembol şeklindeki gizemli karakterlerden oluşan özel objeleri ifade eder.

Dinler tarihi çalışmalarında muska kategorik olarak büyü kavramıyla alakalandırılır. En basit tanımıyla büyü, özel bir takım metotlar aracılığıyla herhangi bir fenomeni veya olayı etkileme, değiştirme ya da dönüştürme özelliklerini haiz dinsel bir eylemdir. Büyü, daha çok bu konuda uzmanlaşmış kişiler tarafından tapınak gibi kutsal mekânlarda özel ritüeller eşliğinde icra edilirdi. Muskayı bu uygulamadan farklı kılan en önemli özellik onun insan tarafından taşınabilir olmasıdır. İptidaî insanın sahip olduğu, "Benzer, benzeri etkiler" mantığı büyü kavramının temelini oluşturur. Buna göre muska hangi varlığa karşı koruma sağlayacaksa ya o varlığa benzer bir şekilde yapılmalı ya da ondan bir unsur taşınmalıdır. Böylece muska haline getirilen nesneye sahip olmak, muskanın kendisine benzetildiği meş'um varlığa da hükmetmek anlamına gelecektir. Muska yapma faaliyeti muhtemelen böyle bir zihinsel düzlem çerçevesinde başlamıştır.